TASVIRIY SAN’AT TA’LIMIDA IQTIDORLI O‘QUVCHILARNI ANIQLASH VA ULARNING IJODIY SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISH

Rayimkulova Zilola Komiljon qizi
Guliston davlat pedagogika instituti magistranti
Ilmiy rahbar: Xamrayev Abubakir Faxriddinovich

Annotatsiya: mazkur maqolada tasviriy san’at fanida iqtidorli o‘quvchilarni aniqlash va ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirish masalalari ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilingan. Iqtidor mezonlari sifatida vizual xotira, rang sezgirligi, kompozitsion tafakkur va mustaqil ijodiy faoliyat ko‘rsatkichlari asoslab berilgan. Shuningdek, individual va differensial yondashuv hamda raqamli texnologiyalarning samaradorligi yoritilgan.

Kalit so‘zlar: tasviriy san’at, iqtidorli o‘quvchilar, ijodiy salohiyat, kompozitsion tafakkur, individual yondashuv, innovatsion pedagogika, raqamli san’at.

Bugungi globallashuv va raqamlashtirish jarayonlari jadallashgan sharoitda ta’lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri iqtidorli o‘quvchilarni erta aniqlash, ularning intellektual va ijodiy salohiyatini izchil hamda tizimli ravishda rivojlantirishdan iboratdir. Ayniqsa, tasviriy san’at fanida iqtidorni aniqlash masalasi nafaqat pedagogik, balki psixologik, estetik va metodologik jihatdan ham murakkab hamda ko‘p qirrali ilmiy muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda. Mazkur yo‘nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, badiiy tafakkur, estetik did, obrazli fikrlash va kompozitsion idrokning erta shakllanishi o‘quvchining keyingi kasbiy yo‘nalishi hamda ijodiy rivojlanishiga bevosita va barqaror ta’sir ko‘rsatadi [1:50]. Shu bois tasviriy san’at darslarida iqtidorli o‘quvchilarni aniqlash, ularni qo‘llab-quvvatlash va individual rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish zamonaviy pedagogikaning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi tasviriy san’at fanida iqtidorli o‘quvchilarni aniqlash mezonlarini ilmiy jihatdan takomillashtirish hamda ularni rivojlantirishga qaratilgan samarali pedagogik yondashuvlarni nazariy va amaliy jihatdan asoslashdan iboratdir. Mazkur maqsadga erishish jarayonida pedagogik kuzatuv, diagnostik topshiriqlar, suhbat va anketa metodlari, tajriba-sinov ishlari, shuningdek, natijalarni statistik va qiyosiy tahlil qilish usullaridan foydalanildi. Pedagogik kuzatuv vositasida o‘quvchilarning rang tanlash madaniyati, koloritni sezish darajasi, kompozitsiya tuzish ko‘nikmalari, fazoviy tasavvur kengligi va obrazli tafakkur rivoji aniqlashtirildi. Diagnostik topshiriqlar esa mustaqil rasm ishlari, mavzuli kompozitsiyalar hamda ijodiy muammoli vaziyatlarni hal etish orqali amalga oshirildi. Tajriba-sinov bosqichida an’anaviy metodlar bilan innovatsion yondashuvlarning samaradorligi o‘zaro qiyoslandi va ularning ta’lim natijalariga ta’siri tahlil qilindi [2:269]. Metodologik asos sifatida shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, kompetensiyaviy yondashuv, ijodiy faoliyatni rag‘batlantirish hamda refleksiv tahlil tamoyillari qo‘llanildi.

Olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, iqtidorli o‘quvchilarni aniqlashda bir qator psixologik va amaliy ko‘rsatkichlar muhim mezon sifatida namoyon bo‘ladi. Jumladan, vizual xotiraning mustahkamligi, rang sezgirligining yuqoriligi, kompozitsion yaxlitlikni saqlay olish, obrazli tafakkurning erkinligi hamda mustaqil ishlashga intilish asosiy ko‘rsatkichlar sirasiga kiradi. Ayrim o‘quvchilarda real voqelikdan tashqaridagi badiiy obrazlarni yaratish, murakkab kompozitsion tuzilmalarni mantiqan asoslab tasvirlash, fazoviy perspektivani to‘g‘ri qo‘llash kabi ko‘nikmalar kuzatildi. Bu esa ularning ijodiy salohiyati yuqori darajada shakllanganligini ko‘rsatadi [3:3]. Shuningdek, loyiha asosida ta’lim texnologiyasi, muammoli vaziyatli topshiriqlar, ko‘rgazma va tanlovlarda ishtirok etish kabi faol metodlar o‘quvchilarning ichki motivatsiyasini sezilarli darajada kuchaytirdi. Murakkab kompozitsiyalar ustida ishlash, erkin mavzuda individual loyihalar yaratish hamda o‘z ijodiy g‘oyasini himoya qilish jarayonlari o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, estetik baholash va o‘zini-o‘zi tahlil qilish kompetensiyalarini shakllantirdi [4:5]. Bunda refleksiya jarayonining joriy etilishi o‘quvchilarning o‘z ijodiy faoliyatiga tanqidiy yondashuvini kuchaytirdi.

Raqamli texnologiyalarning ta’lim jarayoniga integratsiyalashuvi ham muhim natijalarni berdi. Grafik planshetlar, raqamli illyustratsiya dasturlari va digital art yo‘nalishlari asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar o‘quvchilarning texnik ko‘nikmalarini kengaytirdi, kompozitsion tajriba doirasini boyitdi hamda zamonaviy san’at tendensiyalariga moslashish imkonini yaratdi [5:531]. Bu esa tasviriy san’at ta’limining innovatsion rivojlanish yo‘nalishlariga mos kelishini ko‘rsatadi.

Iqtidorli o‘quvchilar bilan ishlashda universal yoki yagona metodik model mavjud emas. Har bir o‘quvchining yosh xususiyatlari, psixologik holati, qiziqish doirasi va ijodiy tajribasi inobatga olinishi zarur. Qobiliyat va iqtidorlilik o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lsa-da, iqtidorlilik qobiliyatning yuqori darajada namoyon bo‘lishi, barqarorligi va ijodiy mahsuldorligi bilan tavsiflanadi. Shu sababli pedagog o‘quvchining individual rivojlanish trayektoriyasini belgilashi, differensial topshiriqlar tizimini ishlab chiqishi hamda qo‘llab-quvvatlovchi ijodiy muhit yaratishi lozim. Aks holda, mavjud salohiyat to‘liq ro‘yobga chiqmasligi mumkin. Ilmiy manbalarda ta’kidlanganidek, kompozitsion tafakkurni shakllantirish, perspektiva qonuniyatlarini anglash va geometrik modellashtirish asoslarini puxta egallash badiiy mahoratni oshirishning muhim shartlaridan biridir [6:12]. Bundan tashqari, iqtidorli o‘quvchilarni tizimli qo‘llab-quvvatlash ularning kasbiy o‘zini aniqlash jarayoniga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Amaliy tajriba shuni ko‘rsatadiki, to‘garak mashg‘ulotlari, maktab va hududiy ko‘rgazmalar, ixtisoslashtirilgan ta’lim muassasalari bilan hamkorlik, shuningdek, ijodiy ustaxonalarda ishtirok etish o‘quvchilarning professional qiziqishlarini shakllantiradi [7:130]. Muzey va galereyalarga tashriflar, professional rassomlar bilan mahorat darslari hamda ijodiy uchrashuvlar o‘quvchilarning estetik dunyoqarashini kengaytiradi, badiiy idrokini chuqurlashtiradi va madaniy kompetensiyalarini boyitadi.

Shu tariqa, tasviriy san’at fanida iqtidorli o‘quvchilarni aniqlash va rivojlantirish ko‘p bosqichli, tizimli va ilmiy asoslangan yondashuvni talab etadi. Pedagogik kuzatuv, diagnostik tahlil, tajriba-sinov ishlari hamda innovatsion metodlar uyg‘unligi iqtidorni erta aniqlash va samarali rivojlantirish imkonini beradi. Individual va differensial yondashuvlar, raqamli texnologiyalar integratsiyasi, ijodiy muhitning shakllantirilishi o‘quvchilarning badiiy tafakkurini chuqurlashtiradi va ijodiy mahsuldorligini oshiradi. Eng muhimi, o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasi, metodik mahorati va ijodkorligi mazkur jarayonning strategik omili sifatida namoyon bo‘ladi. Ilmiy asoslangan hamda izchil tashkil etilgan pedagogik faoliyat natijasida iqtidorli o‘quvchilarning salohiyati to‘liq ro‘yobga chiqib, ular kelgusida malakali rassom, dizayner, me’mor yoki san’atshunos sifatida shakllanishlari uchun mustahkam pedagogik zamin yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Yusupova Shoxista Alimjanovna. (2024). TOOLS AND CRITERIA OF COMPOSITION IN THE CREATIVE PROCESS OF FINE ARTS CLASSES OF UNIVERSITY SCHOOLS. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 5(02), 48–58. https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-05-02-10

2. Юсупова Ш. Tasviriy san’at to‘garak mashg‘ulotlarida qo‘yiladigan zamonaviy pedagogik talablar //Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 5. – С. 267-273.

3. Pardaboevich, Jumaboev Nabi. "DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCIES AS THE FOUNDATION OF PROFESSIONAL GROWTH FOR VISUAL ARTS TEACHERS. Zenodo." 2025,

4. Pardaboevich, Jumaboev Nabi. "ORGANIZING VISUAL ARTS LESSONS AND ENHANCING THEIR EFFECTIVENESS BASED ON MODERN PEDAGOGICAL REQUIREMENTS." CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY. Vol. 1. No. 5. 2025.

5. Zolimkhan, K. (2024) “Training Future Fine Arts Teachers In The Context Of Digitalization”, American Journal of Social and Humanitarian Research, 5(12), pp. 528–537. Available at: https://www.globalresearchnetwork.us/index.php/ajshr/article/view/3149

6. Inoyatov O. S. NUQTA VA TO ‘G ‘RI CHIZIQLARNING PERSPEKTIVADAGI TASVIRI: GEOMETRIK MODELLASHTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI //SHOKH LIBRARY. – 2026. – Т. 1. – №. 1.

7. Хайров , Р. . (2025). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА ЧЕРЕЗ АКВАРЕЛЬНУЮ ЖИВОПИСЬ . Предпринимательства и педагогика, 4(2), 126–136. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/entrepreneurship-pedagogy/article/view/81026